

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.**
Jilská 1, Praha 1
Tel.: 286 840 129
E-mail: jan.cervenka@soc.cas.cz

Názory české veřejnosti na sociální zabezpečení – listopad 2014

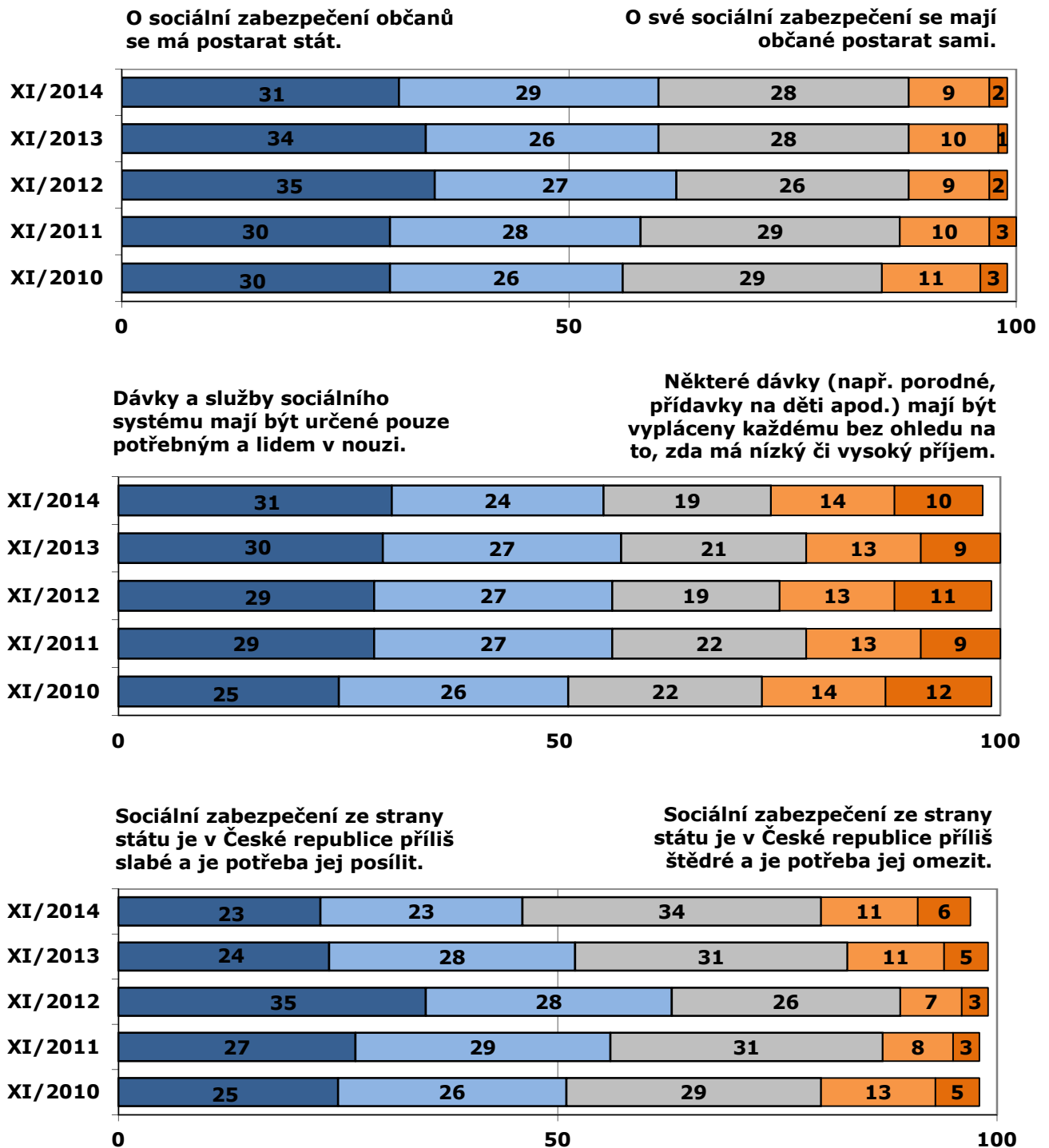
Technické parametry

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v14-11</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>3. – 10. 11. 2014</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1085</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>253</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>ES.23, ES.1, ES.22, ES.21a</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>5. ledna 2015</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Jan Červenka</i>

V listopadu 2014 byly do pravidelného výzkumu Naše společnost zařazeny otázky týkající se sociální politiky. Nejprve jsme zkoumali názory na to, do jaké míry by mělo být sociální zabezpečení zajištěno státem, na jaké úrovni sociálního zabezpečení podle respondentů je a zda by měly být sociální dávky plošné, nebo určené jen některým skupinám společnosti. Dále jsme se ptali, jak se vláda stará o sociální situaci občanů a jak se o svou sociální situaci starají sami občané. Výzkum se rovněž zabýval hodnocením, zda a nakolik podle mínění veřejnosti u nás dochází ke zneužívání systému sociálního zabezpečení.

Názor na přiměřenou míru sociálního zabezpečení ze strany státu mohli dotázaní vyjádřit na pětibodové škále, ve které proti sobě na obou koncích stály protikladné výroky (viz grafy 1-3).

Grafy 1 – 3: Ke kterému z každé dvojice následujících výroků byste se spíše přiklonil? (%)¹

Pozn.: Údaje v procentech, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 3. – 10. 11. 2014, 1085 dotázaných ve věku od 15 let, osobní rozhovor.

První dvojice výroků se týká obecného normativního názoru na to, zda se o sociální zabezpečení občanů má starat stát, nebo sami občané. Celkem tři pětiny Čechů

¹ Znění otázky: „Ke kterému z každé dvojice následujících výroků byste se spíše přiklonil? Číslice 1 znamená, že se zcela přikláníte k výroku vlevo, číslice 5, že se zcela přikláníte k výroku vpravo. Číslice 3 znamená, že Váš postoj je někde mezi těmito dvěma výroky.“ V grafu 1-3 jsou v plném znění uvedeny jednotlivé výroky.

(60 %) se kloní k tomu, že sociální zabezpečení by měl zajistit stát, neutrální názor vyjadřuje zhruba čtvrtina (28 %) a jen desetina (11 %) se domnívá, že starost o sociální zabezpečení má být věcí občanů. Naměřené procentuální podíly jsou téměř identické jako v předchozím šetření z listopadu 2013. Oproti roku 2012 pak mírně poklesl podíl těch, kdo se jednoznačně kloní k výroku, že o sociální zabezpečení občanů se má postarat stát (o čtyři procentní body).

Druhá dvojice výroků v grafech 1 - 3 se k tématu sociálního zabezpečení vztahuje nepřímo skrze otázku, zda dávky a služby sociálního systému mají být adresné, anebo plošné. Více než polovina populace (55 %) se vyslovuje pro to, aby sociální dávky a služby byly vypláceny adresně, tedy jen těm, kdo je skutečně potřebují. Prostřední variantu odpovědi zastává zhruba pětina Čechů (19 %) a téměř čtvrtina (24 %) je pro to, aby některé dávky a služby byly vypláceny plošně všem bez ohledu na výši jejich příjmu. I v tomto případě se aktuální výsledky významně neliší od hodnot z loňského šetření.

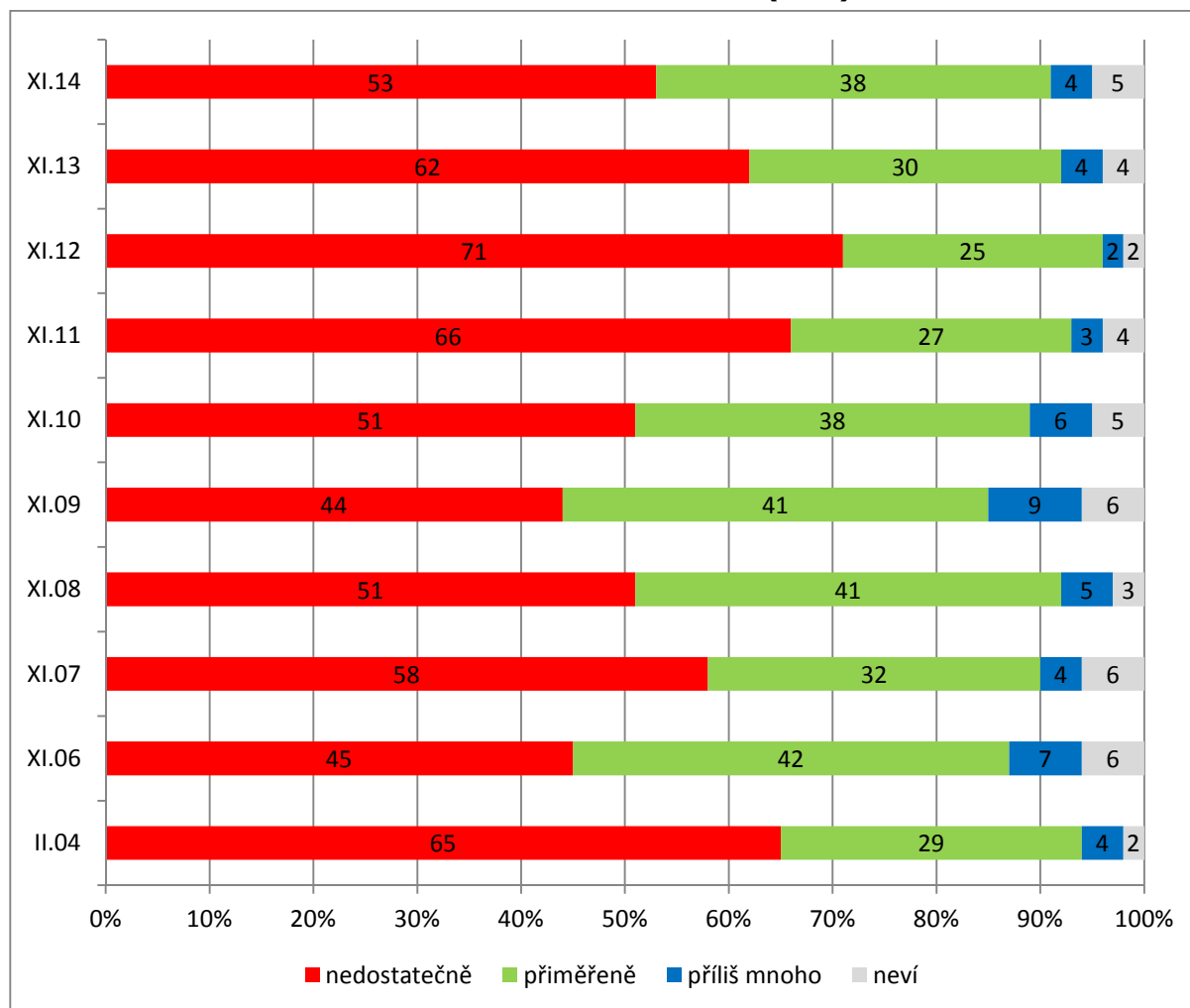
Třetí dvojice výroků se ptá na to, zda je systém sociálního zabezpečení v ČR příliš slabý, nebo příliš štědrý. Méně než polovina Čechů (46 %) se kloní k tomu, že sociální zabezpečení ze strany státu je příliš slabé, zhruba třetina (34 %) zastává neutrální stanovisko a necelá pětina (17 %) se přiklání k tvrzení, že sociální zabezpečení ze strany státu je třeba omezit. Oproti loňskému šetření se podíl občanů vyjadřujících se pro posílení sociálního systému v ČR snížil o šest procentních bodů, v porovnání s rokem 2012, kdy příklon k posílení sociálního systému byl historicky výrazně nejvyšší, se tento podíl snížil dokonce o sedmnáct procentních bodů, čímž dosáhl svého minima od roku 2010, kdy byla otázka v této podobě pokládána poprvé. Uvedený posun od roku 2012 se na druhé straně projevil zvýšením podílu střední varianty o osm procentních bodů a oproti roku 2012 se významně (o sedm procentních bodů) zvýšil i podíl těch, kdo se přiklánějí ve prospěch výroku, že sociální zabezpečení v ČR je příliš štědré a že by se mělo omezit, ačkoli v porovnání s loňskem u tohoto podílu k žádné statisticky významné změně nedošlo.

Podrobnější analýza na základě sociodemografických charakteristik ukazuje, že lidé ve věku od 30 do 44 let se relativně méně přiklánějí k názoru, že o sociální zabezpečení by se měl starat stát, a častěji se vyjadřují ve prospěch výroku, že o své sociální zabezpečení by se měli starat sami občané, u dotázaných ve věku nad 60 let je to naopak. Z hlediska nejvyššího stupně dokončeného vzdělání s jeho růstem roste příklon k výrokům, že o své sociální zabezpečení se mají starat sami občané a že sociální zabezpečení ze strany státu je v České republice příliš štědré a že by se mělo omezit. Stejnou tendenci vykazuje i zlepšující se hodnocení životní úrovně domácnosti respondenta a při posunu od levice k pravici také sebezařazení na pravolevé škále politické orientace.

Další z otázek bloku zaměřeného na sociální politiku se zabývala tím, jak lidé vnímají zájem vlády o sociální situaci občanů (viz graf 4). 53 % občanů je toho názoru, že se vláda o jejich sociální situaci stará nedostatečně, téměř dvě pětiny (38 %) si myslí, že péče vlády je v tomto ohledu přiměřená, a jen 4 % dotázaných ji pokládají za přílišnou. Aktuální výsledek znamená další pokles podílu těch, kdo si myslí, že vláda se o sociální situaci občanů stará nedostatečně, a to o devět procentních bodů v porovnání

s listopadem roku 2013 a o osmnáct procentních bodů oproti listopadovému šetření z roku 2012. Podíl lidí, kteří zvolili odpověď „nedostatečně,“ se tak vrátil přibližně na úroveň z roku 2010.

Graf 4: Jak se vláda stará o sociální situaci občanů (v %)²

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., *Naše společnost 3. – 10. 11. 2014*, 1085 dotázaných ve věku od 15 let, osobní rozhovor.

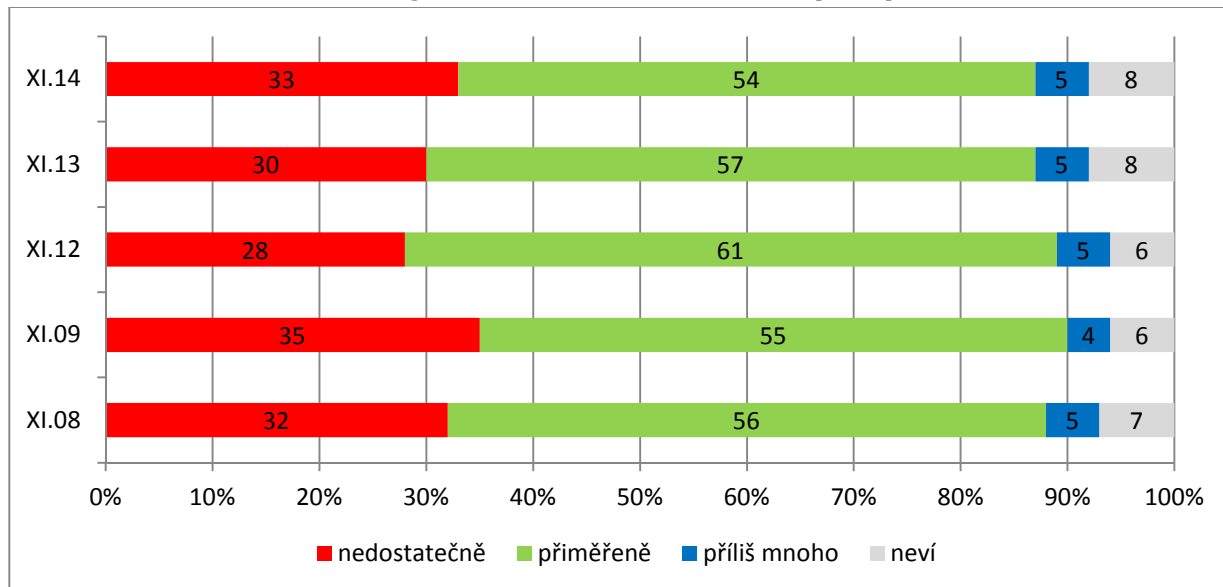
Diference podle sociodemografických charakteristik jsou velmi výrazné, především z hlediska životní úrovně a politického přesvědčení. Podle pohlaví muži označují péči vlády o sociální situaci občanů častěji jako přílišnou. Z hlediska věku jí naopak za nedostatečnou častěji pokládají lidé od 60 let výše. Absolventi vysokých škol častěji označovali péči vlády o sociální situaci občanů za příliš velkou. Dotázaní s dobrou životní úrovní péči vlády o sociální situaci občanů pokládají za přiměřenou, lidé se špatnou životní úrovní o ní soudí, že je nedostatečná. Z hlediska sebezřazení na pravolevé škále politické orientace dotázaní, kteří se hlásí k levici, starost vlády o sociální situaci občanů častěji vidí jako nedostatečnou, ti, kdo se řadí k pravému středu, ji vidí ve zvýšené míře jako přiměřenou, a respondenti inklinující k vyhraněné pravici ji častěji pokládají za příliš vysokou. Z hlediska současného zaměstnání jako nedostatečnou starost vlády o sociální situaci občanů označují důchodci, nezaměstnaní a lidé pracující v dělnických profesích.

² Znění otázky: „Domníváte se, že se vláda stará o sociální situaci občanů příliš mnoho, přiměřeně, nedostatečně?“

Naopak méně často za nedostatečné a častěji jako přiměřené ji označují studenti. Podnikatelé a živnostníci a vysoce kvalifikovaní odborní nebo vedoucí pracovníci péči vlády o sociální situaci občanů častěji považují za přemrštěnou.

Další otázka analogickým způsobem zjišťovala, nakolik se sami občané starají o vlastní sociální situaci.

Graf 5: Jak se občané starají o vlastní sociální situaci (v %)³

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., *Naše společnost 3. – 10. 11. 2014, 1085 dotázaných ve věku od 15 let, osobní rozhovor.*

Jak ukazují výsledky v grafu 5, více než polovina dotázaných (54 %) soudí, že se občané o vlastní sociální situaci starají přiměřeným způsobem, třetina (33 %) si naopak myslí, že občané nedělají v tomto směru dost. Mínění, že by se občané o svou sociální situaci starali příliš, bylo spíše okrajové s pouhými 5 % výskytu, 8 % dotázaných se nedokázalo vyjádřit. Oproti loňskému výzkumu nedošlo k statisticky významnému posunu, v porovnání s rokem 2012 se o sedm procentních bodů snížil podíl těch, kteří se domnívají, že se občané starají o svou situaci přiměřeně, a naopak podíl těch, kdo si myslí, že občané se o svou sociální situaci starají nedostatečně, od roku 2012 o pět procentních bodů stoupl, čímž se celkové výsledky vrátily k podobě, jako měly v letech 2008 až 2009.

Podrobnější analýza ukázala, že lidé se základním vzděláním si častěji myslí, že se občané starají o svou vlastní sociální situaci přiměřeně, podle absolventů vysokých škol naopak se o ni starají nedostatečně. Z hlediska hodnocení životní úrovně vlastní domácnosti ti, kdo ji pokládají za dobrou, se relativně častěji vyjadřovali ve prospěch varianty „nedostatečně“, respondenti, kteří svou životní úroveň hodnotí jako špatnou, si zase častěji myslí, že se občané starají o svou sociální situaci příliš mnoho. Názor, že se občané o svoji situaci starají nedostatečně, se o něco častěji vyskytoval u lidí hlásících se k pravici.

³ Znění otázky: „Domníváte se, že občané se o vlastní sociální situaci starají příliš mnoho, přiměřeně, nedostatečně?“

Tabulka 1: Jak velká část klientů zneužívá systém sociálního zabezpečení? (%)⁴

	11/2010	11/2011	11/2012	11/2013	11/2014
všichni	2	2	1	2	3
naprostá většina z nich	12	12	9	12	16
spíše většina z nich	30	26	25	28	30
spíše menšina z nich	38	39	42	38	32
naprostá menšina z nich	10	14	14	12	10
nikdo systém nezneužívá	1	1	1	1	1
neví	7	6	7	7	8

Pozn.: Procenta ve sloupci.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., *Naše společnost 3. – 10. 11. 2014, 1085 dotázaných ve věku od 15 let, osobní rozhovor.*

Poslední otázka byla zaměřena na mínění o míře zneužívání systému sociálního zabezpečení ze strany lidí, kteří pobírají nějaké sociální dávky či využívají jeho služby. Česká veřejnost by se v názoru na rozsah zneužívání systému sociálního zabezpečení ze strany jeho klientů dala charakterizovat jako rozdělená, přičemž lehce převládá mínění o většinovém zneužívání dávek a služeb. Dvě pětiny občanů (42 %) považují zneužívání systému za menšinovou záležitost, zatímco necelá polovina (46 %) zneužívání považuje za více či méně většinový fenomén. Jen jeden člověk ze sta si podle vlastního vyjádření myslí, že systém sociálního zabezpečení není nikým zneužíván, na druhé straně pak podobně 3 % uvádějí, že systém zneužívají všichni jeho klienti. Jasný názor na tuto věc nemá 8 % lidí. Z hlediska časového srovnání oproti loňsku a ještě více oproti roku 2012 došlo k poklesu podílu lidí, kteří se domnívají, že zneužívání systému sociálního zabezpečení je záležitostí (z 56 % v roce 2012, respektive 50 % v roce 2013 na současných 42 %), což se projevilo ve zvýšení podílů variant reprezentujících rozšířenější zneužívání systému sociálního zabezpečení ze strany jeho klientů.

Rozdíly v názorech na tuto otázku se objevují zejména z hlediska orientace pravice-levice a životní úrovně. To, že je systém sociálního zabezpečení zneužíván většinově, si častěji myslí dotázaní s pravicovým smýšlením a ti, kteří deklarují svou životní úroveň jako dobrou, naopak za menšinový jev to považují spíše lidé klonící se k levici a respondenti se špatnou životní úrovní.

⁴ Znění otázky: „Pokud vezmete systém sociálních dávek a služeb v České republice jako celek, kolik lidí pobírajících tyto dávky a služby jej podle Vás zneužívá?“ Varianty odpovědí: všichni, naprostá většina z nich, spíše většina z nich, spíše menšina z nich, naprostá menšina z nich, nikdo systém nezneužívá.